VALSTYBINĖS ATOMINĖS ENERGETIKOS SAUGOS
INSPEKCIJOS (VATESI) VIRŠININKO
Į S A K Y M A S

DĖL AVARINĖS PARENGTIES REIKALAVIMŲ BRANDUOLINĖS ENERGETIKOS OBJEKTĄ EKSPLOATUOJANČIAI ORGANIZACIJAI PATVIRTINIMO

2008 m. spalio 24 d. Nr. 22.3-107
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 1 d. nutarimu Nr. 1014 patvirtintais Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos nuostatais (Žin., 2002, Nr. 69-2814):

1. T v i r t i n u Avarinės parengties reikalavimus branduolinės energetikos objektą eksploatuojančiai organizacijai, P-2008-01 (pridedama).

2. P r i p a ž į s t u netekusiu galios VATESI viršininko 2003 m. gruodžio 31 d. įsakymą Nr. 22.3-74 „Dėl Branduolinės energetikos objektų avarinės parengties plano bendrųjų reikalavimų, P-2003-04, patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 15-485).

VATESI VIRŠININKAS GYTIS MAKSIMOVAS

PATVIRTINTA
VATESI viršininko 2008-10-24
įsakymu Nr. 22.3-107

AVARINĖS PARENGTIES REIKALAVIMAI BRANDUOLINĖS ENERGETIKOS OBJEKTĄ EKSPLOATUOJANČIAI ORGANIZACIJAI (P-2008-01)

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Avarinės parengties reikalavimai branduolinės energetikos objektą eksploatuojančiai organizacijai (toliau vadinama – Reikalavimai) nustato pagrindinius reikalavimus avarinei parengčiai bei avarinės parengties kriterijus.

2. Šiais Reikalavimais privalo vadovautis branduolinės energetikos objektą (toliau – BEO) eksploatuojanti organizacija (toliau – EO).

3. Reikalavimai parengti vadovaujantis Lietuvos Respublikos branduolinės energijos įstatymu, Lietuvos higienos norma HN 99:2000 „Gyventojų apsauga įvykus radiacinei ar branduolinei avarijai“, Lietuvos higienos norma HN 87:2002 „Radiacinė sauga branduolinės energetikos objektuose“, TATENA reikalavimais GS-R-2 „Pasirengimas ir reagavimas įvykus branduolinei arba radiologinei avarijai“, TATENA EPR-METHOD „Reagavimo į branduolines ir radiologines avarijas metodika“, TATENA TECDOC-953 „Pasirengimo reaguoti į branduolines ir radiologines avarijas metodika“, TATENA GS-G-2.1 „Arrangements for preparedness for a nuclear or radiological emergency“.

4. BEO avarinės parengties reikalavimų tikslas yra užtikrinti avarijų ir incidentų prevenciją bei įvykus avarijai, BEO EO pasiruošimą skubiai atlikti šias pagrindines avarinės parengties užduotis:

4.1. vykdyti priemones, kad BEO būtų grąžinta į normalios eksploatacijos padėtį;

4.2. apsaugoti žmones, esančius BEO;

4.3. švelninti avarijos pasekmes;

4.4. nustatyti avarijos klasę;

4.5. informuoti apie avariją VATESI ir kitas valstybės valdymo ir priežiūros institucijas, dalyvaujančias reagavime į avariją;

4.6. pasitelkti į pagalbą avarines tarnybas už objekto ribų;

4.7. vykdyti radioaktyviųjų išmetimų monitoringą BEO viduje ir sanitarinės apsaugos zonoje;

4.8. padėti valstybės valdymo ir priežiūros institucijoms informuoti visuomenę.

5. BEO EO turi parengti avarinės parengties planą (toliau – Planas), atitinkantį šiuos Reikalavimus.

6. Suderinus su VATESI, kai kurie šių Reikalavimų III skyriaus punktai gali būti netaikomi EO, jei BEO branduolinė energija nenaudojama elektros ir šilumos energijos gamybai.

II. SĄVOKOS

7. Avarija – grandininės branduolių dalijimosi reakcijos aktyviojoje reaktoriaus zonoje kontrolės ir valdymo sutrikimas, kritinės masės susidarymas pakraunant, perkraunant, pervežant ir saugojant branduolinį kurą ar kitas branduolines medžiagas, šilumos mainų bei kiti BEO eksploatavimo ar kitos branduolinės energijos įstatymo reguliuojamos veiklos sutrikimai, kurie sukėlė kuro elementų pažeidimą ir (ar) personalo apšvitinimą, viršijantį leistinas ribas, bei galintys sukelti gyventojams ir (ar) gamtinei aplinkai žalingų padarinių.

8. Avarijų valdymo centras – patalpa, skirta objekto avarinės parengties organizacijos darbui avarijų metu, aprūpinta ryšio ir valdymo priemonėmis.

9. Avarijos klasė – avarijos charakteristika nurodanti sąlygas, kurios reikalauja imtis

skubių numatytų atitinkamų reagavimo priemonių.

10. Avarijos klasifikavimas – procesas, kai įgaliotas asmuo atlieka įvertinimą ir paskelbia atitinkamą avarijos klasę.

11. Avarinės parengties organizacija – BEO struktūra, kurią sudaro objekte dirbantys kvalifikuoti specialistai, parengti objekte susidariusių avarijų likvidavimui.

12. Avarinės parengties planas – dokumentas, numatantis organizacines, finansines, technines, medicinines, evakavimo ir kitas priemones, kurių imamasi įvykus avarijai BEO, siekiant apsaugoti darbuotojus, gyventojus ir aplinką nuo avarijos padarinių.

13. Avarinės tarnybos – policijos, ugniagesių, medicinos, dujų, elektros tinklų ir kitos, kurios gali būti pasitelktos avarijoms ir jų padariniams likviduoti.

14. Branduolinės energetikos objektas – atominė elektrinė, branduolinis reaktorius, branduolinių medžiagų saugykla, radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginys, radioaktyviųjų atliekų saugykla ar jų kapinynas.

15. Dezaktyvavimas – radioaktyviųjų medžiagų šalinimas nuo žmogaus kūno, aprangos ir kitų objektų bei žemės paviršiaus.

16. Incidentas – kiekvienas sutrikimas (gedimas), eksploatacijos sąlygų ir ribų pažeidimas, galėjęs sukelti branduolinę ar radiacinę avariją.

17. Monitoringas – sistemingas ir nuolatinis apšvitos, dozės ir taršos stebėjimas bei įvertinimas ir jų padarinių prognozavimas.

18. Pagalbiniai darbuotojai – specialistai, kurie būtini švelninant avarijos pasekmes.

19. Pradinė fazė – laiko tarpas nuo sąlygų, reikalaujančių skubių reagavimo veiksmų taikymo, atsiradimo iki minėtų veiksmų vykdymo pabaigos.

20. Sanitarinės apsaugos zona – aplink BEO nustatyta kontroliuojamoji zona, kurioje apšvitos lygis BEO normalaus eksploatavimo sąlygomis gali viršyti leistinas normas.

21. Skubių apsaugos priemonių zona – aplink BEO nustatyta kontroliuojamoji zona, kurioje yra iš anksto planuojama, ir atsižvelgiant į aplinkos užterštumo lygį, pasirengta vykdyti skubias radiacinės apsaugos priemones.

III. BEO EO AVARINĖ PARENGTIS

22. BEO EO turi nustatyti reikalavimus avarinės parengties organizacijos atliekamoms funkcijoms ir infrastruktūrai.

23. Reikalavimai BEO EO avarinės parengties organizacijos funkcijoms:

23.1. nustatant avarijos ir veiksmų valdymą, turi būti:

23.1.1. aprašyti kriterijai avarinės parengties paskelbimui;

23.1.2. aiškiai apibrėžtas perėjimas nuo normalios eksploatacijos veiksmų prie avarinių veiksmų;

23.1.3. numatytos priemonės, kurios užtikrintų veiklos koordinavimą tarp EO avarinės parengties organizacijos ir valstybės valdymo bei priežiūros institucijų, dalyvaujančių reagavime į avariją;

23.1.4. numatytos priemonės, užtikrinančios visų avarinių tarnybų veiksmų koordinavimą, jų funkcijų, pareigų, kompetencijos ir išteklių paskirstymą;

23.1.5. aprašyti kriterijai avarinės parengties atšaukimui;

23.2. aprašant pradinį avarijos įvertinimą, valstybės valdymo ir priežiūros institucijoms pranešimus, EO avarinės parengties organizacijos sušaukimą, turi būti:

23.2.1. aprašyta avarijų klasifikavimo sistema ir kriterijai, atitinkantys TATENA reikalavimus GS-R-2 „Pasirengimas ir reagavimas įvykus branduolinei arba radiologinei avarijai“;

23.2.2. nurodytos priemonės, kurias naudodama BEO EO galės klasifikuoti avarijas ir nedelsdama reaguoti į įvykius, pradedant neįprastais įvykiais ir baigiant avarijomis, sąlygojančiomis žymius reaktoriaus aktyviosios zonos pažeidimus ir/ar radioaktyviųjų medžiagų išmetimus į aplinką;

23.2.3. paskirtas kompetentingas asmuo ar asmenų grupė, kuri nustatytų avarijos klasę, o nustačiusi ją, nedelsiant inicijuotų atitinkamą reagavimą objekte, informuotų VATESI ir kitas institucijas;

23.2.4. numatyti kiekvienai avarijos klasei atitinkami reagavimo veiksmai;

23.2.5. aprašyti būdai, kaip, remiantis pirminiu pranešimu, numatoma skubiai sušaukti BEO EO avarinės parengties organizacijos narius;

23.2.6. parengtos pirminio pranešimo ir papildomų pranešimų VATESI bei kitoms valstybės valdymo ir priežiūros institucijoms formos, taip pat tų pranešimų gavimo iš VATESI bei valstybės valdymo ir priežiūros institucijų patvirtinimo tvarka;

23.3. aprašant avarijos pasekmių sušvelninimą, turi būti:

23.3.1. parengta avarijos valdymo programa, nurodanti metodus ir priemones įvykio priežasties bei pasekmių nustatymui, parengtos priemonės, kurios BEO grąžintų į normalios eksploatacijos padėtį, avarijos pasekmių sušvelninimui įvykio vietoje, nekontroliuojamų radioaktyviųjų medžiagų išmetimų į aplinką išvengimui arba jų sumažinimui, darbuotojų ir gyventojų apšvitos išvengimui arba jos sumažinimui;

23.3.2. numatyta sistema, leidžianti kontroliuoti darbuotojų patekimą į avarijų valdymo centrą;

23.3.3. įrengtos ryšio linijos tarp objekto valdymo pulto ir padalinių, pagal nustatytą tvarką dalyvaujančių avarinėje parengtyje, ir užtikrinta, kad jos veiks avarijos sąlygomis;

23.3.4. numatyta, kaip bus pasitelkiama į pagalbą avarinės tarnybos ir pagalbiniai darbuotojai, kokiu būdu jie bus informuojami apie esamą avarinę situaciją ir kaip jie galės patekti į objektą;

23.3.5. numatytos darbuotojų ir avariją likviduojančių darbuotojų dezaktyvavimo vietos, metodai ir resursai;

23.4. užtikrinant skubių apsaugos priemonių planavimą, turi būti:

23.4.1. numatyta, kad priklausomai nuo avarijos klasės BEO nedelsdama pateiks rekomendacijas valstybės valdymo ir priežiūros institucijoms bei savivaldybėms dėl skubių apsaugos veiksmų taikymo gyventojams;

23.4.2. aprašyta, kokiu būdu objekte ir objekto sanitarinės apsaugos zonoje esantys žmonės bus įspėti apie avariją ir jiems bus pateiktos skubių apsaugos veiksmų taikymo instrukcijos;

23.4.3. numatytos tinkamos žmonių, esančių objekte, susirinkimo vietos, evakuacijos maršrutai;

23.4.4. numatyta monitoringo sistema, kuri matuotų dozes BEO žmonių susirinkimo vietose;

23.4.5. numatytos ryšio priemonės, užtikrinančios skubių apsaugos veiksmų įgyvendinimą avarijos metu;

23.4.6. aprašyti kriterijai kiekvienam apsauginiam veiksmui nutraukti;

23.5. užtikrinant visuomenės perspėjimą, informavimą, turi būti:

23.5.1. numatyta, kaip ir kokia informacija apie avariją bei BEO EO reagavimą į avariją bus teikiama visuomenei;

23.5.2. numatyta, kokiu būdu bus perspėjama visuomenė, paskelbus atitinkamą avarijos klasę;

23.6. užtikrinant avariją likviduojančių darbuotojų apsaugą, turi būti:

23.6.1. aiškiai nurodyti būtini darbuotojai įgyvendinant apsaugos veiksmus objekte, užtikrinant apsaugą nuo jonizuojančiosios spinduliuotės ir švelninant avarijos pasekmes;

23.6.2. numatyta informavimo tvarka apie apšvitos riziką ir jonizuojančiosios spinduliuotės poveikį;

23.6.3. aprašytos sveikatai pavojingos sąlygos, kuriose avariją likviduojantiems darbuotojams objekte ar už jo ribų gali tekti vykdyti reagavimo funkcijas;

23.6.4. numatytos visos praktiškai įmanomos priemonės, užtikrinančios avariją likviduojančių darbuotojų, vykdančių reagavimo funkcijas, apsaugą nuo sveikatai pavojingų

sąlygų;

23.6.5. sudaryta avariją likviduojančių darbuotojų gautų dozių kontroliavimo ir įvertinimo programa;

23.6.6. numatyta, kaip bus užtikrinta avariją likviduojančių darbuotojų apsauga;

23.7. užtikrinant avarijos pradinės fazės įvertinimą, turi būti:

23.7.1. numatytos galimybės operatyviai įvertinti avarines situacijas BEO, apšvitos ir radioaktyviųjų medžiagų išmetimo atvejus, radiologines sąlygas objekte ir už jo ribų ir bet kokią tikrą ar potencialią žmonių apšvitą; numatytos galimybės šiuos įvertinimus panaudoti atliekant švelninančius veiksmus, nustatant avarijos klasę, skubių apsaugos priemonių taikymui objekte ir už jo ribų;

23.8. užtikrinant medicininę pagalbą, turi būti:

23.8.1. numatytos pirmosios pagalbos suteikimo objekte priemonės nukentėjusiems (užterštiems radioaktyviomis medžiagomis, apšvitintiems arba sužeistiems) žmonėms;

23.8.2. numatytos priemonės ir resursai skubiai gesinti gaisrus, teikti pirmąją pagalbą nukentėjusiesiems objekte ir užtikrinti fizinę saugą evakuojant iš objekto žmones;

23.8.3. numatytos transporto priemonės sužeistiesiems iš objekto gabenti;

23.9. užtikrinant bendravimą su žiniasklaida turi būti numatyti pagrindiniai principai, kaip ir kokia informacija avarijos metu bus pateikta žiniasklaidai;

23.10. užtikrinant apsaugomųjų veiksmų valdymą, turi būti:

23.10.1. numatytos priemonės perėjimui nuo skubių iki ilgalaikių apsaugomųjų veiksmų;

23.10.2. numatytos priemonės užtikrinti darbuotojų, atliekančių apsaugomuosius darbus, apsaugą.

24. BEO EO avarinės parengties organizacijos infrastruktūrai taikomi šie reikalavimai:

24.1. aprašant BEO EO avarinės parengties organizacijos darbuotojų kompetenciją ir atsakomybę, turi būti numatytos atsakomybės už:

24.1.1. BEO avarinio planavimo koordinavimą;

24.1.2. avarinės parengties paskelbimą ir atšaukimą;

24.1.3. apsaugą nuo jonizuojančiosios spinduliuotės ir jos priemonių įgyvendinimą;

24.1.4. fizinę saugą ir jos priemonių įgyvendinimą;

24.1.5. pirminį pranešimą apie avariją valstybės institucijoms;

24.1.6. avarines tarnybas objekte ir jų veiksmų koordinavimą;

24.1.7. techninę įrangą BEO eksploatuojantiems darbuotojams, leidžiančią efektyviai sušvelninti avarijos pasekmes;

24.1.8. objekto būklės ir aplinkos radiologinių duomenų įvertinimą;

24.1.9. avarinių tarnybų ir pagalbinių darbuotojų pasitelkimą į pagalbą, jų aprūpinimą ir patekimą į objektą;

24.1.10. civilinės saugos operacijų vadovo funkcijų vykdymą iki kol Vyriausybės ekstremalių situacijų komisija paskirs valstybinio lygio civilinės saugos operacijų vadovą;

24.1.11. žmonių, esančių objekte ir sanitarinės apsaugos zonoje, evakavimą;

24.1.12. medicininės pagalbos apšvitintiems, užterštiems radioaktyviomis medžiagomis nukentėjusiesiems organizavimą;

24.1.13. darbuotojų, užterštų radioaktyviomis medžiagomis, kontrolę ir dezaktyvavimą;

24.1.14. avariją likviduojančių darbuotojų, dirbsiančių užterštoje zonoje, pasitelkimą, apšvitos dozių kontrolę, aprūpinimą reikalingais prietaisais ir apsaugos priemonėmis;

24.1.15. objekte ir sanitarinės apsaugos zonoje esančių žmonių perspėjimą apie avariją;

24.1.16. informacijos pateikimą žiniasklaidai;

24.1.17. perėjimą nuo avarinių iki ilgalaikių atkūrimo veiksmų planavimą;

24.1.18. darbuotojų aprūpinimą jodo tabletėmis ir jodo profilaktikos organizavimą;

24.1.19. vadovavimą avarijos likvidavimui bei kokiu būdu ir pagal kokius kriterijus vadovavimas perduodamas kitam asmeniui, jei tai reikia padaryti dėl priežasčių, susijusių su avarija;

24.2. apibrėžiant avarinės parengties organizavimą, turi būti:

24.2.1. pateikta avarinės parengties organizacijos struktūra;

24.2.2. numatyta, kokiu būdu bus koordinuojami veiksmai tarp visų lygių vadovavimo grandžių;

24.2.3. numatyta kiekvieno avarinės parengties organizacijos dalyvio vaidmuo ir atsakomybė;

24.2.4. nurodytos visos BEO vidaus organizacijos, dalyvaujančios likviduojant avariją;

24.2.5. numatyti darbuotojai, kurių, likviduojant avariją, pakaktų dirbant 24 val. per parą;

24.3. užtikrinant avarinio reagavimo koordinavimą, turi būti nurodyta BEO EO vidaus struktūrinių padalinių ir kitų struktūrų, taip pat valstybės valdymo ir priežiūros institucijų bei savivaldybių, kitų organizacijų sąveika su objekto avarinės parengties organizacija ir apibrėžtos jų funkcijos;

24.4. užtikrinant tinkamą planavimą ir reikiamų instrukcijų parengimą, turi būti:

24.4.1. numatytos standartinės instrukcijų formos arba taisyklės, kaip rengti šias instrukcijas;

24.4.2. aprašyti metodai ir įranga, reikalingi avarijos ir jos pasekmių įvertinimui;

24.4.3. numatytos pareigos visas instrukcijas, informacinę medžiagą, dokumentus, reikalingus funkcijoms vykdyti, laikyti prieinamais tose vietose, kur šios funkcijos vykdomos;

24.5. užtikrinant materialinį-techninį aprūpinimą ir avarinių įrengimų, ryšių sistemų ir išteklių planavimą, turi būti:

24.5.1. numatytos procedūros, analizės priemonės ir kompiuterinės programos avarinio reagavimo funkcijų įgyvendinimui;

24.5.2. numatyti įrankiai, priemonės, atsargos, įranga, ryšių sistemos, dokumentacija, reikalingi avarinės parengties organizacijos funkcijoms atlikti;

24.5.3. numatytas BEO avarijų valdymo centras, aprūpintas būtina įranga ir darbuotojais, kaip pagrindinis reagavimo į avariją punktas;

24.5.4. numatyta techninė įranga BEO eksploatuojantiems darbuotojams, kuri leistų efektyviai sušvelninti avarijos pasekmes ir būtų lengvai prieinama;

24.5.5. numatytos priemonės ir įrenginiai, leidžiantys atlikti bandinių analizę stacionarioje arba mobiliojoje laboratorijoje, esančioje už skubių apsaugos priemonių zonos ribos, jei objekte esantys įrenginiai tampa neprieinami arba užteršti;

24.5.6. numatytos priemonės, leidžiančios stebėti jonizuojančiosios spinduliuotės lygį objekto viduje bei sanitarinės apsaugos zonos ribose;

24.5.7. numatyta sistema, galinti nustatyti potencialias avarines situacijas;

24.5.8. numatyta įranga, kuria bus teikiama informacija avarijos metu;

24.5.9. numatytos avariją likviduojančių darbuotojų individualiosios apsaugos priemonės, įskaitant priemones į pagalbą atvykstantiems ne BEO darbuotojams;

24.5.10. numatyti priemonių, reikalingų reaguojant į avariją, ištekliai ir numatyta, kaip bus organizuotas jų tiekimas;

24.6. užtikrinant mokymų, treniruočių ir pratybų planavimą ir vykdymą, turi būti:

24.6.1. numatyta, kokių žinių ir įgūdžių reikia, kad BEO darbuotojai būtų tinkamai parengti reagavimui į avariją;

24.6.2. nustatyta darbuotojų mokymo programa, užtikrinanti reikiamą darbuotojų žinių ir įgūdžių lygį;

24.6.3. numatytas mokymo programų kiekvienai avarinės parengties organizacijos grupei parengimas;

24.6.4. numatytas treniruočių ir pratybų programos ir jos grafiko parengimas;

24.6.5. BEO darbuotojai turi būti apmokyti ir paruošti reaguoti į avariją prieš pradedant BEO eksploataciją;

24.7. apibrėžiant kokybės vadybą, turi būti parengta ir įdiegta kokybės vadybos programa, apimanti visas veiklas, galinčias turėti įtakos reagavimui į avariją.

IV. AVARINĖS PARENGTIES PLANAS

25. Prieš rengiant ar peržiūrint Planą turi būti sudaryti pagrindinių galimų avarijų scenarijai, jie išanalizuoti, atsižvelgiant į saugos analizės ataskaitas, techninį reglamentą ir eksploatacijos procedūras, įvertinant:

25.1. BEO turimus resursus ir priemones, reikalingus švelninant ir likviduojant avariją bei jos padarinius;

25.2. resursus ir priemones, kurie turi būti gauti iš kitų valstybės institucijų, valdant avarijos procesą ir likviduojant jos padarinius.

26. Planas turi būti parengtas ir suderintas su VATESI ir kitomis valstybės valdymo ir priežiūros institucijomis bei praktiškai patikrintas pratybų metu, prieš pradedant BEO eksploataciją.

27. BEO EO avarinės parengties planą peržiūri ir pateikia derinti VATESI bei kitoms valstybės valdymo ir priežiūros institucijoms ne rečiau kaip kartą per trejus metus.

28. Planas turi būti peržiūrimas po svarbių BEO eksploatavimo ar veiklos pakeitimų atsižvelgiant į:

28.1. esminius BEO veiklos pokyčius;

28.2. darbuotojų išteklių pokyčius;

28.3. incidentus ar avarijas, įvykusius šiame ar kituose BEO, incidentų ar avarijų likvidavimo metu įgytas žinias;

28.4. patirtį, įgytą pratybų metu;

28.5. branduolinės saugos reguliavimo sistemos pasikeitimus.

29. BEO EO avarinės parengties dokumentus turi saugoti iki objekto eksploatavimo nutraukimo pabaigos.

_____